

Nr 87

Utlåtande i anledning av motioner om förkortning av arbetstiden vid treskiftsarbete.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I:229 av herrar *Svanström* och *Andreasson* samt II:257 av herr *Johansson* i Skärstad m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta om förkortning från den 1 juli 1969 av arbetstiden för dem som är sysselsatta med treskiftsarbete utan söndagsuppehåll (kontinuerlig drift) så att deras reella arbetstid inte blir längre än för övriga anställda; samt att vederbörande utskott måtte ges i uppdrag att utarbeta erforderlig författningstext».

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt gällande arbetstidslagstiftning får den ordinarie arbetstiden inte överstiga 42 timmar 30 minuter i veckan. I vissa särskilt angivna fall får arbetstiden beräknas på en längre tidsperiod än veckan. Därvid gäller att arbetstiden per vecka i genomsnitt inte får överstiga 42 timmar 30 minuter.

I kollektivavtal, andra överenskommelser, tjänsterelementen, m. m. lämnas kompletterande bestämmelser om arbetstiden. För olika arbetsområden eller arbetstagargrupper har avtal träffats om kortare ordinarie arbetstid än vad lagstiftningen maximalt medger. Av intresse i förevarande sammanhang är de avtal som föreskriver att den ordinarie arbetstiden för arbetstagare i kontinuerligt skiftarbete, dvs. arbete som pågår utan söndagsuppehåll, skall utgöra i genomsnitt 42 timmar i veckan.

Arbetstidslagstiftningen medger i och för sig att arbetsgivaren tar ut 42 timmar 30 minuter per vecka av sina anställda året om. Den omständigheten att en helgdag infaller under veckan föranleder inte något undantag från denna regel. Skulle en helgdag inträffa på en veckodag som normalt utgör arbetsdag, har arbetsgivaren enligt gällande bestämmelser möjlighet att — för det fall inte arbete pågår på helgdagen — kompensera sig för arbetstidsbortfallet genom att förlänga arbetstiden de övriga arbetsdagarna i veckan. Denna ordning för uttag av arbetstid brukar man sammanfatta under begreppet *hård arbetsvecka*. Av avtal eller sedvänja följer emellertid ofta att helgdagar liksom söndagar i princip skall vara arbetsfria utan att arbetstiden övriga dagar i veckan förlängs, *mjuk arbetsvecka*. Den samman-

lagda arbetstiden i en vecka med helgdag infallande på någon av veckodagarna måndag-fredag, s. k. lätthelgdag, blir sålunda lika många timmar kortare som den normala arbetstiden ifrågavarande veckodag.

Hård arbetsvecka är relativt ovanlig bland det stora flertalet arbetstagare. Den mjuka arbetsveckan är helt dominerande och förekommer även till övervägande del i arbete som pågår kontinuerligt. Arbetstagare tillerkänns i senare fall kompensation i form av fritid för helgdagar under vilka de arbetat. Bland undantagen märks kraftverks-, järnbruks- och verkstadsindustrin.

Formellt kommer den mjuka arbetsveckan till uttryck på olika sätt i avtalen. Det vanligaste sättet är att avtalen anger veckoarbetstiden i visst antal timmar per helgfri vecka. I avtal där man inte använder denna metod föreskrivs i stället att uppehåll i arbetet skall göras under allmänna helgdagar. Det förekommer också att man slår ut helgledigheten på hela året och anger den genomsnittliga arbetstiden per vecka reducerad med denna ledighet. Ett exempel härpå är sjukvårdspersonalens arbetstid av 41 timmar i veckan, vilket i realiteten motsvarar en arbetstid av 42 timmar 30 minuter per helgfri vecka. Detta exempel ger också en föreställning om omfattningen av helgledigheten genomsnittligt sett. De elva helgdagar som firas här i landet och som kan infalla på en vardag anses sålunda motsvara i stort sett 1 timme 30 minuter per vecka i genomsnitt under ett år.

Utskottet

Arbetstidslagstiftningen bygger på principen om hård arbetsvecka, vilket innebär att den ordinarie arbetstiden får uppgå till 42 timmar 30 minuter i veckan året om, oberoende av om det under veckan infaller någon helgdag. Genom sedvänja eller uttrycklig bestämmelse i kollektivavtal m. m. gäller för det stora flertalet arbetstagare att helgdagar skall vara arbetsfria utan att arbetstiden övriga dagar i veckan förlängs, mjuk arbetsvecka. Detta innebär att arbetsveckan i genomsnitt under året blir omkring 1 timme 30 minuter kortare än vid hård arbetsvecka.

För en del arbetstagare som är sysselsatta i kontinuerligt skiftarbete gäller hård arbetsvecka. Motionärerna vill att man för dessa arbetstagare skall införa en specialbestämmelse i arbetstidslagstiftningen som innebär att deras ordinarie arbetstid reellt sett inte blir längre än den arbetstid som vid annat arbete tas ut med tillämpning av principen om mjuk arbetsvecka.

Förslag om en generell förkortning av arbetstiden och förslag till en ny allmän arbetstidslag har för ett år sedan lagts fram av 1963 års arbetstidskommitté. Kungl. Maj:t har den 21 november 1969 lagt kommitténs förslag till grund för en lagrådsremiss i ämnet, i vilken bl. a. det av motionärerna berörda spörsmålet tas upp till behandling. Proposition avses skola avlämnas i början av nästa år. Riksdagen kommer således att inom kort få ta ställning till den aktuella frågan i ett större sammanhang. Vid sådant förhållande avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Utskottet hemställer,

att motionerna I:229 och II:257 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 december 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Strand (s), Lars Larsson (s)*, Dahlberg (s), Hübinette (m), Wanhainen (s), Österdahl (fp), Andreasson (cp)* och Axelson (fp)*;

från andra kammaren: fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s), Göransson (s), Ringaby (m), fru Fränkel (fp), fru Håvik (s), herrar Johansson i Skärstad (cp) och Olsson i Mölndal (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.